

Bezpieczna przyszłość – fundusze powiernicze. Mechanizmy wspierające zapewnienie bezpiecznej przyszłości finansowej i majątkowej osób z niepełnosprawnością

VADEMECUM

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

Ministerstwo Rodziny
i Polityki Społecznej

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

Autorzy:

mec. Grzegorz Jaroszczyk, mec. Andrzej Majchrzak, dr Anna Warchlewska

Współpraca merytoryczna:

Martyna Mądry, Katarzyna Wójcik

Koordinacja merytoryczna:

Danuta Orzeszyna

Redakcja i korekta:

Dorota Masłej

Kontrola dostępności:

Anna Szweda, koordynator dostępności

Opracowanie zostało przygotowane w ramach projektu:

„Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych” przez Fundację im. Królowej Polski św. Jadwigi

Osoby z niepełnosprawnością wzroku, które potrzebują powiększenia lub odczytania elektronicznego, znajdą dokument tutaj:

www.wlaczniepoleczne.pl/vademecum

Numer projektu: POWR.02.06.00-00-0064/19

Projekt realizowany w ramach Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych. Oś Priorytetowa II: Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020.

Spis treści

Rozdział 1. Wprowadzenie

Rozdział 2. Aktualne sposoby przekazania majątku i formy zabezpieczenia finansowego osoby z niepełnosprawnościami

Rozdział 3. Fundusze powiernicze

Rozdział 4. Specjalny fundusz powierniczy

Rozdział 5. Analiza finansowa potrzeb Beneficjenta. Badanie aktualnej sytuacji majątkowej rodziny

Rozdział 6. Archetypy – opisy istniejących osób i ich sytuacji życiowej po wprowadzeniu instrumentu Fundusze powiernicze

Rozdział 7. Podsumowanie

Rozdział 1. Wprowadzenie

Obowiązujący dotychczas w Polsce system prawny nie zapewnia w sposób odpowiedni zabezpieczenia materialnego interesów osób z niepełnosprawnością. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom w tym zakresie, zamierzamy wprowadzić do polskiego systemu prawnego nowy instrument prawno-finansowy – Fundusze powiernicze.

Vademecum powstało, aby przybliżyć Państwu istniejące rozwiązania prawno-finansowe zabezpieczenia przyszłości swoim bliskim oraz – przede wszystkim – zapoznać z nowym instrumentem Fundusze powiernicze przygotowanym w ramach projektu: „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych” (numer projektu: POWR.02.06.00-00-0064/19).

Vademecum skierowane jest do rodzin osób z niepełnosprawnościami, które mają lub w przyszłości mogą mieć trudności z samodzielnym odpowiednim zarządzaniem majątkiem.

W obecnej rzeczywistości wielu z Państwa zastanawia, jak zabezpieczyć swoje niepełnosprawne dzieci na przyszłość: „Co mogę zrobić, aby – gdy mnie już zabraknie – moje niepełnosprawne dziecko mogło dalej godnie żyć?”. Niniejsza propozycja nowego instrumentu prawnego pod nazwą Fundusze Powiernicze jest odpowiedzią na to pytanie. Instrument ten ma zabezpieczać w szczególności właśnie przyszłe potrzeby osób z niepełnosprawnościami. Poniżej przedstawiamy Państwu w formie pytań i odpowiedzi propozycję rozwiązania gwarantującego osobom z niepełnosprawnościami prawo do niezależnego życia. Niniejsze opracowanie stanowi próbę odpowiedzi na pytania, które najczęściej zadają sobie osoby trwale wspierające swoje dzieci z niepełnosprawnościami pod kątem przyszłości prawno-finansowej córki/syna. Ponadto przedstawia ono w przystępnej formie proponowane rozwiązania prawne – Fundusze powiernicze, a w szczególności Specjalny fundusz powierniczy, które pozwolą kompleksowo zabezpieczyć przyszłość finansową dziecka z niepełnosprawnościami. Warto pamiętać, iż nie da się opisać wszystkich sytuacji, które mogą mieć istotne znaczenie dla zabezpieczenia przyszłości Państwa dziecka, dlatego przed podjęciem ważnych decyzji warto skorzystać z pomocy (porady) prawnika lub finansisty, a także członków rodziny.

Przekazując Państwu to krótkie opracowanie, zachęcamy do bliższego zaznajomienia się z naszą propozycją instrumentu **„Bezpieczna przyszłość – fundusze powiernicze. Mechanizmy wspierające zapewnienie bezpiecznej przyszłości finansowej i majątkowej osób z niepełnosprawnością”** dostępną na stronie www.wlaczniepoleczne.pl w zakładce Instrumenty.

Osoby z niepełnosprawnością wzroku, które potrzebują powiększenia lub odczytania elektronicznego, znajdą dokument tutaj:
www.wlaczniepoleczne.pl/vademecum

Rozdział 2. Aktualne sposoby przekazania majątku i formy zabezpieczenia finansowego osoby z niepełnosprawnościami

Ten rozdział stara się objąć jak najszersze spektrum zagadnień prawno-finansowych, które mogą mieć znaczenie przy planowaniu bezpiecznej przyszłości osoby z niepełnosprawnością w obecnie obowiązującym systemie prawnym. Daje praktyczne wskazówki związane z poszczególnymi regulacjami oraz przybliża mocne i słabe strony potencjalnych rozwiązań.

1. Co to jest zdolność do czynności prawnych?

To możliwość podejmowania czynności, które są skuteczne pod kątem prawnym, na przykład zdolność do zawarcia umowy czy napisania ważnego testamentu. Pełną zdolność do czynności prawnych posiadają osoby pełnoletnie, które nie zostały ubezwłasnowolnione.

2. Co to jest pełnomocnictwo i jak się je ustanawia?

Jest to upoważnienie (wskazanie) kogoś – pełnomocnika – do podejmowania czynności prawnych w imieniu osoby udzielającej pełnomocnictwa – mocodawcy. Należy określić, czy pełnomocnik ma mnie reprezentować we wszystkich sprawach, czy tylko w niektórych. Najczęściej pełnomocnictwa udziela się na piśmie, w niektórych sprawach wymagane jest pełnomocnictwo notarialne, czyli sporządzone przez notariusza.

3. Jakie mam dziś możliwości przekazania majątku swojemu dziecku?

Podstawowymi formami przekazania majątku swojemu dziecku jest umowa darowizny lub przekazanie majątku w testamencie na wypadek śmierci (patrz pyt. II.5 i II.8).

4. Czym różni się dziedziczenie ustawowe od testamentowego?

W przypadku dziedziczenia ustawowego spadek otrzymują osoby wskazane w Kodeksie cywilnym, w przypadku dziedziczenia testamentowego spadek otrzymują osoby wskazane w testamencie.

5. Co to jest testament i jak go się sporządza?

Testament to dokument, który sporządza spadkodawca, w którym decyduje, kto i co ma otrzymać w spadku po jego śmierci. Podstawowymi testamentami są testament własnoręczny (własnoręcznie spisany i podpisany przez spadkodawcę) i notarialny (sporządzony u notariusza).

6. Co to jest polecenie testamentowe?

Spadkodawca może nakazać w testamencie określonej osobie konkretne zachowanie, nie czyniąc jednak nikogo wierzycielem. Takim poleceniem może być obowiązek zapewnienia środków do życia bratu/siostrze z niepełnosprawnością z przekazanego majątku lub zobowiązanie do powstrzymania się od kłótni z rodziną.

7. Co to jest zachówek i kto jest do niego uprawniony?

Zachówek to prawo żądania od osób wymienionych w testamencie określonej kwoty pieniężnej. Mogą ją otrzymać najbliżsi członkowie rodziny, których nie wymieniono w testamencie. Są to np. dzieci, wnuki, małżonek, rodzice, o ile byliby oni powołani do spadku zgodnie z Kodeksem cywilnym.

8. Co to jest darowizna?

Darowizna jest umową, na podstawie której darczyńca nieodpłatnie przekazuje swoją rzecz, na przykład nieruchomości, na rzecz określonej osoby lub osób (obdarowanego).

9. Co to jest polecenie w umowie darowizny?

Jest to zapis umieszczony w umowie darowizny, na podstawie którego darczyńca nakłada na obdarowanego obowiązek określonego postępowania, nie czyniąc jednak nikogo wierzycielem. Takim poleceniem może być zobowiązanie obdarowanego do opieki nad osobą z niepełnosprawnością.

10. Na czym polega umowa dożywocia?

To umowa, w ramach której właściciel nieruchomości przenosi prawo własności tej nieruchomości na inną osobę w zamian za dożywotnie utrzymanie osoby

wskazanej w umowie, na przykład matka przepisuje swoje mieszkanie na syna w zamian za utrzymanie siostry z niepełnosprawnością do końca życia.

11. Co to jest służebność osobista mieszkania i jak ją ustanowić?

Służebność osobista mieszkania to prawo do korzystania z całej nieruchomości (mieszkania, domu) lub jej części przez wskazaną osobę w celu zapewnienia jej miejsca do zamieszkania. Aby ustanowić służebność osobistą mieszkania, należy udać się do notariusza.

12. Pobieram emeryturę. Czy moja córka, która ma 30 lat i jest całkowicie niezdolna do pracy, otrzyma po mnie rentę rodzinną?

Córka otrzyma rentę rodzinną, o ile zostanie złożony wniosek i zostanie stwierdzone, iż córka stała się całkowicie niezdolna do pracy przed ukończeniem 16 lat albo w przypadku kontynuowania przez nią nauki w szkole lub na uczelni przed ukończeniem 25 lat.

13. Kiedy przysługuje dodatek z tytułu zupełnego sieroctwa?

Dodatek przysługuje osobie, która jest uprawniona do renty rodzinnej i jest sierotą zupełną, tj. nie żyje jej ojciec i matka.

14. Czy można łączyć rentę socjalną z rentą rodzinną po zmarłym rodzicu?

Tak, można łączyć te dwa świadczenia, ale z pewnymi ograniczeniami. W przypadku gdy ktoś posiada uprawnienie do renty socjalnej oraz do renty rodzinnej, kwota renty socjalnej ulega zmniejszeniu, tak aby łączna kwota nie przekraczała 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Kwota obniżonej renty musi wynosić co najmniej 10% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Renta socjalna nie przysługuje, jeżeli kwota renty rodzinnej przekracza 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

15. Córka ma 40 lat i posiada orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności. Czy może żądać wsparcia – alimentów od drugiego rodzica?

Tak, jest to niezależne od wieku. Alimenty przysługują dziecku, które jest w bardzo trudnej sytuacji materialnej na przykład z powodu niepełnosprawności. Zgodnie z art. 133 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego rodzice obowiązani są do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka, które nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie, chyba że dochody z majątku dziecka wystarczają na pokrycie kosztów jego utrzymania i wychowania.

16. Mam umowę najmu z gminą na mieszkanie komunalne. Czy moja niepełnosprawna córka może w nim mieszkać po mojej śmierci?

Tak, w razie śmierci córka przejmie tę umowę najmu mieszkania, jeśli w nim wcześniej mieszkała (dotyczy to też innych domowników wymienionych w art. 691 Kodeksu cywilnego). Pamiętaj: mieszkanie komunalne nie podlega dziedziczeniu, bo jest własnością gminy, a nie lokatora.

17. Jestem opiekunem prawnym dorosłego dziecka z niepełnosprawnościami, które zostało ubezwłasnowolnione całkowicie. Kto i kiedy może zastąpić mnie w tej roli?

W sytuacji, w której opiekun prawny nie jest w stanie pełnić swojej funkcji, może złożyć wniosek do sądu o zwolnienie go z tego obowiązku. Może wskazać też kandydata do pełnienia tej funkcji. Zgodnie z art. 169 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego z ważnych powodów sąd opiekuńczy może zwolnić opiekuna.

18. Co jeszcze warto zrobić, aby przygotować się na sytuację, kiedy nie będziemy mogli wspierać naszego syna lub córki?

Przekaż członkom rodziny lub bliskim znajomym istotne informacje na temat sytuacji rodzinno-materialnej swojego dziecka.

Uporządkuj dokumentację dotyczącą dziecka. Na przykład załóż segregator na dokumenty dotyczące spraw majątkowych, zdrowotnych, a także innych istotnych kwestii dla swojego dziecka.

Nawiąż współpracę z miejscową organizacją pozarządową działającą na rzecz osób z niepełnosprawnościami, aby uzyskać wsparcie.

Spotkaj się z prawnikiem, aby przeanalizować wszystkie kwestie związane z zabezpieczeniem majątkowym dziecka. Na takie spotkanie warto zaprosić innych członków rodziny, aby wspólnie omówić różne możliwości udzielenia wsparcia dziecku w sytuacji kryzysowej.

19. Czy można być współwłaścicielem konta z osobą z niepełnosprawnością?

Możliwość założenia wspólnego rachunku oferują niemal wszystkie banki. Nie jest to rozwiązanie przeznaczone wyłącznie dla par czy małżeństw, choć te zakładają je najczęściej. Wspólne konto może założyć niemal każdy, tj. członkowie rodziny, osoby prowadzące wspólnie gospodarstwo domowe, przyjaciele czy współlokatorzy. Należy jednak pamiętać, że wspólny rachunek bankowy mogą założyć i prowadzić wyłącznie osoby o pełnej zdolności do czynności prawnych. Oznacza to, że współwłaścicielem nie mogą być między innymi osoby małoletnie czy ubezwłasnowolnione.

20. Czym jest dyspozycja wkładem na wypadek śmierci?

Dyspozycja wkładem na wypadek śmierci ma na celu zagwarantowanie wypłaty określonej kwoty z rachunku bankowego klienta banku w razie jego śmierci. Pieniądze te mogą zabezpieczyć wydatki rodziny zmarłego w okresie bezpośrednio po jego zgonie. Właściciel rachunku może określić tę sumę na różne sposoby, np. jako całość kwoty pieniężnej na rachunku, jako określony ułamek lub procent lub jako precyzyjnie określoną kwotę. Właściciel rachunku może wydać więcej niż jedną dyspozycję. Kwota wszystkich wypłat jest jednak ograniczona ustawowo.

21. Co zrobić w sytuacji śmierci współposiadacza konta?

Należy niezwłocznie powiadomić bank o śmierci współposiadacza rachunku. Współposiadacze mają pełne i równe prawa do dysponowania środkami na koncie, udzielania pełnomocnictw, określania limitów transakcyjnych, wnioskowania o wydanie kart płatniczych czy wykonywania innych działań. W przypadku zgonu jednego ze współposiadaczy banki stosują zazwyczaj jedną

z dwóch procedur: (1) przekształcenie rachunku wspólnego w rachunek indywidualny; (2) zgromadzone środki dzielone są na równe części (w przypadku śmierci jednego z dwóch współposiadaczy, żyjącemu współposiadaczowi pozostaje prawo do dysponowania 50% zgromadzonych środków), a umowa konta wygasa. Bez względu na przyjęty wariant zgromadzone na rachunku środki wchodzą do spadku.

22. Jakie uprawnienia daje pełnomocnictwo do konta?

To, do jakich czynności zostaje upoważniony pełnomocnik, zależy od rodzaju pełnomocnictwa. Pełnomocnictwo ogólne oznacza, że pełnomocnik ma niemal takie same uprawnienia, co posiadacz konta. Wyjątkiem jest udzielenie dalszego pełnomocnictwa, zawieranie umów o kredyt czy zerwanie lub zmiana umowy z bankiem. Spisując pełnomocnictwo rodzajowe, można określić zakres czynności, do jakich upoważniamy pełnomocnika, na przykład wypłata środków do 200 zł. Można też udzielić pełnomocnictwa czasowego albo jednorazowego. Niektóre banki modyfikują zakres pełnomocnictwa lub też wprowadzają swoje własne dodatkowe zapisy. Zawsze sprawdzimy w regulaminie naszego banku, jakie możliwości będzie posiadała upoważniona przez nas osoba.

Rozdział 3. Fundusze powiernicze

Fundusze powiernicze to nowy, planowany instrument prawny, który wraz z innymi elementami ma tworzyć spójny i wzajemnie uzupełniający się pakiet rozwiązań przygotowany w szczególności na potrzeby rodzin osób z niepełnosprawnościami. Jego ostateczny kształt zostanie opracowany po przeprowadzonych konsultacjach i rocznym pilotażu. Podobne rozwiązania funkcjonują w różnych krajach europejskich i z coraz większym powodzeniem służą zabezpieczeniu przyszłości osób z niepełnosprawnościami, dla których rodzice (lub inne osoby) ustanowiły fundusz.

1. Kim będą uczestnicy takiego funduszu?

Uczestnikami takiego funduszu powierniczego są Fundator, Beneficjent, Zarządca i Protektor.

2. Kto to jest Fundator, Beneficjent, Zarządca i Protektor?

Fundatorem może zostać pełnoletnia osoba fizyczna, która ma pełną zdolność do czynności prawnych (patrz pyt. II.1) i posiada majątek wystarczający do utworzenia takiego Funduszu.

Beneficjentem nazywamy każdą osobę fizyczną bądź prawną wyznaczoną przez Fundatora, na rzecz której ustanowiony został fundusz powierniczy i która będzie z niego korzystała.

Zarządca funduszu powierniczego to osoba fizyczna bądź prawna wyznaczona przez Fundatora, która będzie zarządzała funduszem, prowadziła wszystkie sprawy Funduszu i przekazywała pieniądze na potrzeby Beneficjenta.

Protektorem może zostać wyznaczona przez Fundatora osoba fizyczna bądź prawna, która będzie sprawowała nadzór nad funduszem powierniczym i działaniami Zarządcy.

3. Czy fundusz będzie mógł prowadzić działalność gospodarczą?

Tak. fundusz powierniczy będzie mógł prowadzić działalność gospodarczą, ale tylko w niewielkich rozmiarach i to zawsze służących realizacji celów funduszu,

na przykład może to być sprzedaż upominków czy wynajem nieruchomości wniesionych do funduszu przez Fundatora.

4. Kto będzie mógł utworzyć fundusz powierniczy?

Fundusz powierniczy będzie mogła utworzyć osoba pełnoletnia, która ma pełną zdolność do czynności prawnych (patrz pyt. II.1), pod warunkiem, że dysponuje odpowiednim majątkiem koniecznym do utworzenia takiego Funduszu.

W założeniach do instrumentu przyjęto, że mienie wniesione przez Fundatora do Funduszu musi mieć wartość minimum 100 000 zł.

5. Czy fundusz będzie można utworzyć tylko za życia Fundatora?

Nie. Fundusz powierniczy będzie mógł być ustanowiony przez Fundatora za jego życia i może od razu zacząć funkcjonować, ale może też być ustanowiony przez Fundatora w jego testamencie i rozpocząć funkcjonowanie po śmierci Fundatora.

6. Czy są jakieś wymogi co do treści statutu takiego funduszu?

Tak. Fundator, ustanawiając fundusz powierniczy, będzie musiał określić w statucie niezbędne do jego funkcjonowania wymogi, tj. nazwę i siedzibę funduszu, mienie, które Fundator wnosi do funduszu, cel funduszu i osobę Beneficjenta, Zarządcy i Protektora, prawa i obowiązki wszystkich uczestników funduszu, czas trwania funduszu, możliwość zmiany jego statutu i jego odwołania, przeznaczenie majątku po likwidacji funduszu oraz wskazanie, które czynności Zarządcy będą wymagały zgody Protektora lub sądu.

7. Czy Fundatorem będzie mogło być dziecko? Czy kilka osób będzie mogło utworzyć fundusz?

Nie. Dziecko nie może tworzyć funduszu powierniczego. Fundusz może utworzyć osoba pełnoletnia, a więc po ukończeniu 18 lat, bo wtedy nabywa zdolność do czynności prawnych, a taką właśnie czynnością prawną jest utworzenie funduszu.

Kilka osób może utworzyć fundusz powierniczy pod warunkiem, że osoby te są współwłaścicielami majątku, który będzie wniesiony do funduszu, na przykład są współwłaścicielami nieruchomości, które będą stanowiły majątek funduszu.

8. Jaki majątek należy wnieść do funduszu i czy chodzi tu wyłącznie o pieniądze?

Majątkiem funduszu jest mienie wniesione przez Fundatora o wartości minimum 100 000 zł. Na wartość wniesionego majątku składają się: gotówka, wartościowe mienie ruchome, na przykład samochód, jak też nieruchomości, na przykład mieszkania, grunty, a także na przykład działająca firma.

9. Czy majątek wniesiony do funduszu będzie nadal własnością Fundatora?

Nie, mienie wniesione przez Fundatora do funduszu jest wyłączone z jego majątku i od momentu utworzenia funduszu nie stanowi własności Fundatora.

10. W jakiej formie można będzie utworzyć taki fundusz?

Fundusz powierniczy będzie można utworzyć w formie aktu notarialnego.

11. Czy taki fundusz trzeba będzie gdzieś zarejestrować i ile mam czasu na dokonanie tego?

Fundusz trzeba będzie zarejestrować w Krajowym Rejestrze Sądowym. Zakładamy, że czas dokonania takiego zgłoszenia wyniesie 6 miesięcy od daty utworzenia funduszu.

12. Czy zapisy funduszu można będzie zmienić i kto to może zrobić?

O tym zadecyduje Fundator w statucie. Jeżeli w statucie nie będzie takiego zapisu lub Fundator nie będzie chciał dokonać zmiany, to każda osoba mająca w tym interes prawny może wystąpić do sądu o zmianę zapisów takiego Funduszu.

13. Kto będzie mógł zostać Beneficjentem takiego funduszu?

Beneficjenta funduszu ustanawia Fundator i może nim zostać zarówno każda osoba fizyczna, jak i osoba prawna, fundacja i stowarzyszenie rejestrowe.

14. Czy będzie można zmienić Beneficjenta i kto to może zrobić?

Tak. Beneficjenta będzie można zmienić, a może tego dokonać Fundator.

15. Jakie prawa będzie miał Beneficjent takiego Funduszu?

Prawa Beneficjenta określone muszą być przez Fundatora w statucie. Generalnie Beneficjent ma czerpać korzyści z funduszu, to znaczy, że środki funduszu muszą być przeznaczone na potrzeby Beneficjenta.

16. Kto będzie mógł zostać Zarządcą takiego funduszu i jaka jest jego rola?

Planuje się, że Zarządcą może być niekarana sędownie osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych (patrz pyt. II.1). Ponadto musi posiadać wykształcenie prawnicze bądź ekonomiczne i minimum pięcioletnie doświadczenie w prowadzonej działalności, w zakresie usług finansowych, powierniczych, księgowych lub prawnych oraz wykonująca zawód zaufania publicznego jako adwokat, radca prawny, notariusz, biegły rewident, licencjonowany doradca podatkowy lub aktuariusz. Zarządca zarządza majątkiem funduszu w sposób gwarantujący maksymalne bezpieczeństwo kapitału zgromadzonego w funduszu.

17. Czy Zarządcą będzie musiała być osoba fizyczna?

Nie. Przewiduje się, że Zarządcą może być osoba prawna, fundacja bądź stowarzyszenie rejestrowe posiadające osoby o wymienionych w pytaniu III.16 kwalifikacjach.

18. Czy Fundator będzie mógł zarządzać funduszem, który sam ustanowił?

Nie. Fundator nie może zarządzać funduszem, który sam ustanowił.

19. Kto będzie sprawował nadzór nad funduszem?

Nadzór nad funduszem powierniczym będzie sprawował Protektor.

20. Kto będzie mógł zostać Protektorem?

Wymagania dotyczące Protektora są takie same jak względem Zarządcy (patrz pytanie III.16 i III.17).

21. Czy gospodarka finansowa funduszu będzie podlegała kontroli organu zewnętrznego?

Tak. Co roku prawidłowość gospodarowania mieniem funduszu będzie sprawdzana przez niezależnego rewidenta powoływanego przez Protektora.

22. Czy Zarządca będzie mógł odpowiadać przed sądem?

Tak. Zarządca może odpowiadać przed sądem w przypadku narażenia przez niego funduszu na szkodę przez rażącą niegospodarność.

23. Kto będzie rozwiązywał spory między uczestnikami funduszu?

Jeżeli takie spory powstaną między uczestnikami funduszu, będą one w pierwszej kolejności rozwiązywane polubownie przez samych uczestników lub wyznaczonego przez uczestników mediatora. Jeśli nie przyniesie to rozwiązania, wtedy spór będzie rozstrzygał sąd.

24. Kiedy fundusz będzie mógł być rozwiązany?

Sytuacje takie muszą być przewidziane w statucie funduszu. Generalnie fundusz powierniczy ulegnie rozwiązaniu, gdy tak postanowi Fundator, gdy upłynie czas, na jaki ustanowiono fundusz, osiągnięty zostanie cel wskazany przez Fundatora w statucie, o rozwiązaniu orzeknie sąd lub też Beneficjent za zgodą sądu zrzeknie się swego statusu jako Beneficjent.

25. Kto w takim przypadku będzie rozwiązywał fundusz?

Fundusz będzie rozwiązywał Likwidator, którym będzie Zarządca lub Protektor.

26. Co stanie się z majątkiem funduszu, który pozostanie po jego rozwiązaniu?

Po rozwiązaniu funduszu powierniczego pozostały majątek wraca do żyjącego Fundatora bądź jest przekazywany na rzecz osób wskazanych przez Fundatora w statucie.

Rozdział 4. Specjalny fundusz powierniczy

Specjalny fundusz powierniczy będzie bardzo ważną częścią planowanego narzędzia – Fundusze powiernicze – o którym mowa w poprzednim rozdziale. Ze względu na cele i ściśle określony krąg osób z niepełnosprawnościami, dla których będzie mógł być utworzony, mieć będzie wiele ulg i przywilejów w porównaniu do zwykłego Funduszu powierniczego. To właśnie specjalny fundusz powierniczy jest rozwiązaniem, na które najbardziej czekają rodziny osób z niepełnosprawnościami. Dzięki temu rozwiązaniu rodzice osób z niepełnosprawnościami będą mogli zabezpieczyć przyszłość swoich dzieci pod względem finansowym, kiedy oni sami nie będą mogli już ich wspierać. Instrument ten ma zapewnić osobie z niepełnosprawnością – jako Beneficjentowi – możliwość korzystania z majątku specjalnego funduszu powierniczego w celu zaspokajania swych potrzeb życiowych w zakresie między innymi bieżących wydatków na życie, utrzymania mieszkania, opieki zdrowotnej, rehabilitacji, itp.

1. Kto może utworzyć specjalny fundusz powierniczy?

Specjalny fundusz powierniczy będzie mogła utworzyć każda osoba – Fundator – w tym sama osoba z niepełnosprawnością (dla siebie) na rzecz osoby, która spełnia warunki do jego utworzenia (Beneficjenta). W pewnych wypadkach specjalny fundusz powierniczy będzie mógł utworzyć sąd opiekuńczy.

2. Kto może być Beneficjentem specjalnego funduszu powierniczego?

Do czasu zmian przepisów dotyczących orzecznictwa i likwidacji instytucji ubezwłasnowolnienia zaproponowano tymczasowe rozwiązanie, zgodnie z którym specjalny fundusz powierniczy może być utworzony wyłącznie:

1) dla osób posiadających orzeczenie o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności z symbolem przyczyny niepełnosprawności:

01-U – upośledzenie umysłowe;

02-P – choroby psychiczne;

10-N – choroby neurologiczne;

12-C – całościowe zaburzenia rozwojowe;

2) dla osób do ukończenia 16 roku życia posiadających orzeczenie o niepełnosprawności;

3) dla osób ubezwłasnowolnionych całkowicie lub częściowo.

Wskazany krąg osób zapewne zostanie poddany rewizji po likwidacji instytucji ubezwłasnowolnienia, upowszechnienia systemu wspieranego podejmowania decyzji i po wprowadzeniu nowego systemu orzekania o niepełnosprawności.

3. Jaka będzie opłata od utworzenia specjalnego funduszu powierniczego?

Przewidziana została stała opłata w kwocie 200 zł bez względu na wartość przekazanego na specjalny fundusz powierniczy majątku. Ostateczna kwota zostanie ustalona po wejściu Funduszy powierniczych do polskiego systemu prawnego.

4. Czy przewidziano jakieś szczególne przywileje związane z prowadzeniem specjalnego funduszu powierniczego?

Przewidziane są następujące rozwiązania:

- dochód specjalnego funduszu zwolniony jest od podatku dochodowego od osób fizycznych i innych obciążeń publiczno-prawnych;
- z dochodu specjalnego funduszu nie dokonuje się potrąceń i egzekucji;
- przy obliczaniu zachowku (patrz pyt. II.7) nie dolicza się do spadku po Fundatorze mienia przekazanego na specjalny fundusz powierniczy;
- dochód ze specjalnego funduszu nie jest doliczany do dochodów (przychodów), od których zależą świadczenia finansowane ze środków publicznych, w szczególności takie jak: renty, dodatki do rent, świadczenie uzupełniające, emerytura, specjalny zasiłek opiekuńczy;
- dochód ze specjalnego funduszu nie jest doliczany także do dochodów, od których zależą świadczenia z pomocy społecznej, zarówno pieniężne, jak i niepieniężne;

- dochód ze specjalnego funduszu nie jest doliczany do dochodów, od których zależy jakakolwiek pomoc udzielana ze środków publicznych, w tym pomoc ze środków PFRON;
- dochód ze specjalnego funduszu nie jest potrącany na opłaty za pobyt w ośrodkach zapewniających całodobowe utrzymanie, w szczególności w domach pomocy społecznej czy w zakładach opiekuńczo-leczniczych.

5. Czy spadkobiercy Fundatora będą mieli prawo zaliczyć do kwoty zachowku majątek przekazany na specjalny fundusz powierniczy?

Nie. Majątek przekazany na specjalny fundusz powierniczy nie będzie doliczany przy określaniu wysokości zachowku (patrz pyt. II.7).

6. Czy dochód ze specjalnego funduszu powierniczego będzie zaliczany do przychodu, od którego zależy wypłata renty socjalnej lub renty rodzinnej?

Nie. Dochód ze specjalnego funduszu nie będzie doliczany do dochodów (przychodów), od których zależą świadczenia finansowane ze środków publicznych, w szczególności takie jak: renty, dodatki do rent, w tym renty socjalnej lub rodzinnej, świadczenie uzupełniające. Patrz też pytanie IV.4.

7. Dlaczego zaplanowano szczególne przywileje związane z utworzeniem specjalnego funduszu powierniczego?

Krąg osób, dla których może być utworzony specjalny fundusz, został zawężony jedynie do osób, które ze względu na swoją niepełnosprawność wymagają wsparcia przy prowadzeniu swoich spraw (szczegóły wyżej, pytanie IV.2). Specjalny fundusz powierniczy będzie służył jedynie zaspokajaniu potrzeb osób z niepełnosprawnościami, które wymagają zazwyczaj wysokich nakładów na rehabilitację, leczenie czy innych szczególnych wydatków.

8. Kto może zostać Zarządcą i Protektorem specjalnego funduszu powierniczego?

Wymagania dotyczące Zarządcy i Protektora specjalnego funduszu powierniczego są takie same jak w przypadku Zarządcy i Protektora Funduszu powierniczego

(patrz pyt. III.16 i 17 oraz pyt. III.20). Ponadto przewiduje się, że Zarządcą i Protektorem specjalnego funduszu powierniczego może być także małżonek, rodzeństwo, zstępni lub wstępni Beneficjenta, osoby pozostające w stosunku przysposobienia oraz osoby bliskie Beneficjentowi zaakceptowane przez Fundatora, zwani odpowiednio: Zarządca osoby bliskiej, Protektor osoby bliskiej.

9. Czy Zarządca i Protektor specjalnego funduszu powierniczego może otrzymywać wynagrodzenie?

Może, o ile Fundator lub sąd tak postanowi.

10. Czy Zarządca i Protektor specjalnego funduszu powierniczego mają szczególne obowiązki względem Beneficjenta?

Tak. Zarządca i Protektor specjalnego funduszu powierniczego mają obowiązek poświęcenia szczególnej uwagi Beneficjentowi, aby był on na bieżąco informowany o prowadzonym dla niego specjalnym funduszu powierniczym. Ważne jest, aby Beneficjent był w centrum uwagi osób związanych z prowadzeniem danego specjalnego funduszu powierniczego.

11. Czy w ramach specjalnego funduszu powierniczego można prowadzić działalność gospodarczą?

W związku z szeregiem przywilejów związanych z funkcjonowaniem specjalnego funduszu powierniczego nie przewiduje się możliwości prowadzenia działalności gospodarczej.

12. Czy jest przewidziane zabezpieczenie prawne Beneficjenta przed niekorzystnym zrzeczeniem się przez niego prawa do czerpania korzyści ze specjalnego funduszu powierniczego?

Tak. Zgoda Beneficjenta specjalnego funduszu powierniczego na zrzeczenie się prawa do czerpania korzyści z niego wymaga zatwierdzenia przez sąd opiekuńczy.

13. Co się stanie z majątkiem specjalnego funduszu powierniczego, gdy Beneficjent utraci swój status dający prawo do czerpania korzyści z niego?

Z dniem utraty statusu Beneficjenta specjalnego funduszu powierniczego Fundusz staje się Funduszem powierniczym, chyba że Fundator postanowi inaczej. Fundator lub inne osoby, do których przekazane jest pozostałe po likwidacji specjalnego funduszu powierniczego mienie, nie są zobowiązane do zwrotu korzyści związanych z funkcjonowaniem tego Funduszu.

Rozdział 5. Analiza finansowa potrzeb Beneficjenta. Badanie aktualnej sytuacji majątkowej rodziny

Poniżej znajdują się pytania i odpowiedzi dotyczące Funduszy powierniczych, zatem rozwiązania planowanego, nieistniejącego jeszcze w polskim systemie prawnym. Wiele z nich może jednak rozwiązać wątpliwości osób zastanawiających się nad przeprowadzeniem analizy finansowej już teraz, na przykład na potrzeby stworzenia testamentu z poleceniem lub odpowiedniej darowizny (zobacz wyżej pytania nr II.6, II.8, II.9).

1. Kto może zarządzać majątkiem funduszu powierniczego?

Zarządzanie majątkiem odbywa się zgodnie z wytycznymi Fundatora. Proces zarządzania i dalsze działania leżą w gestii Zarządcy. Nadzór nad funduszem powierniczym sprawuje Protektor.

2. W jaki sposób można dokonać analizy finansowej i oceny potrzeb? Stacjonarnie czy online?

Analiza finansowa oraz ocena potrzeb może być przeprowadzana w formie stacjonarnej lub online poprzez wypełnienie arkuszy oceny potrzeb oraz analizy finansowej. W razie potrzeby należy dopuścić tłumacza języka migowego do uczestnictwa w analizie potrzeb oraz zapewnić dostęp do dokumentów drukowanych pismem Braille'a lub do innych udogodnień (AAC).

3. Kto może nakreślić sposoby zarządzania majątkiem?

Możliwe sposoby zarządzania majątkiem może nakreślić Fundator, jeśli wyraża taką wolę, oraz Zarządca. W obecnym stanie prawnym warto zwrócić się o pomoc na przykład do doradcy finansowego.

4. Jak ocenić wartość i składniki mienia planowanego do wniesienia do funduszu powierniczego / specjalnego funduszu powierniczego?

Wskazana minimalna wysokość mienia wnoszonego do funduszu to kwota nie mniejsza niż 100 000 zł (słownie: sto tysięcy złotych). Obejmuje wskazane składniki majątku Fundatora wnoszone do funduszu, w tym w szczególności gotówkę, nieruchomości, firmę, wartościowe ruchomości itp. W tym celu można sporządzić spis mienia na podstawie załączników do instrumentu Fundusze

powiernicze. Załączniki można znaleźć na stronie www.wlaczeniespoleczne.pl w zakładce Instrumenty, 4. Bezpieczna przyszłość – fundusze powiernicze. Mechanizmy wspierające zapewnienie bezpiecznej przyszłości finansowej i majątkowej osób z niepełnosprawnością – opis instrumentu.

5. Dlaczego analiza finansowa Beneficjenta jest tak szczegółowa?

Wskazanie szczegółowych dochodów i wydatków Beneficjenta ma na celu ocenę płynności finansowej (patrz pyt. V.6) Beneficjenta przed utworzeniem specjalnego funduszu powierniczego. Jest to istotne, by oszacować koszty bieżącego życia Beneficjenta. Wynik analizy finansowej pozwoli odpowiedzieć na pytanie, czy konieczne do poniesienia wydatki będą mogły zostać pokryte z regularnych dochodów ze specjalnego funduszu powierniczego, czy też aby pokryć wydatki trzeba będzie sprzedawać mienie wniesione do specjalnego funduszu przez Fundatora. Zaproponowany schemat analizy może posłużyć także tym osobom, które nie chcą czekać na wprowadzenie Funduszy powierniczych do systemu prawnego. Odpowiednie kwestionariusze można znaleźć na stronie www.wlaczeniespoleczne.pl w zakładce Instrumenty, 4. Bezpieczna przyszłość – fundusze powiernicze. Mechanizmy wspierające zapewnienie bezpiecznej przyszłości finansowej i majątkowej osób z niepełnosprawnością – opis instrumentu.

6. Co oznacza płynność finansowa?

Płynność finansowa to zdolność do regulowania bieżących zobowiązań (finansowych, kredytowych), na przykład opłaty za podstawowe rachunki, raty kredytów. Płynność finansowa pozwala odpowiedzieć na pytanie, czy wydajemy więcej, niż zarabiamy.

7. Dlaczego w analizie finansowej należy dodatkowo uwzględnić dochody pozostałych członków gospodarstwa domowego?

Przedstawienie dochodów pozostałych członków gospodarstwa domowego może okazać się niezbędne w przypadku specjalnego funduszu powierniczego, gdzie Beneficjent wymaga wsparcia, również finansowego, w bieżących czynnościach życiowych przez pozostałych członków gospodarstwa domowego.

8. Dlaczego analiza sytuacji finansowej musi być powiązana z analizą potrzeb Beneficjenta? Czy potrzeby Beneficjenta będą mogły być zrealizowane z majątku, który zostanie wniesiony do funduszu powierniczego / specjalnego funduszu powierniczego?

Analiza sytuacji finansowej Beneficjenta wymaga określenia i podsumowania potrzeb Beneficjenta i regularnych wydatków związanych z ich zaspokojeniem. Te potrzeby/wydatki powinny zostać porównane z dochodami, którymi dysponuje Beneficjent, oraz mieniem, które może być wniesione do funduszu powierniczego / specjalnego funduszu powierniczego przez Fundatora.

9. Czy moje dane finansowe przekazane w ramach analizy sytuacji finansowej są bezpieczne? Kto jest odpowiedzialny za przechowywanie danych finansowych Beneficjenta?

Tak, dane finansowe są bezpieczne. Za bezpieczeństwo zgromadzonych danych odpowiada osoba przechowująca dane, co zostanie zapisane w umowie Funduszu. Odpowiada za to Zarządca.

10. Kto ma prawo do przeprowadzenia pierwszej diagnozy potrzeb przed powołaniem funduszu powierniczego / specjalnego funduszu powierniczego?

Pierwsza diagnoza potrzeb sporządzana jest przez Fundatora lub Fundatora z Beneficjentem, jeżeli sytuacja prawna i zdrowotna Beneficjenta na to pozwala.

11. Czy udział Beneficjenta w diagnozie potrzeb jest konieczny?

Tak, w przypadku kiedy nie ma przeszkód zdrowotnych, Beneficjent powinien zawsze uczestniczyć w procesie analizy potrzeb.

12. Czy analizy potrzeb należy dokonywać systematycznie?

Analiza potrzeb osoby z niepełnosprawnością – potencjalnego Beneficjenta funduszu powierniczego / specjalnego funduszu powierniczego – powinna być wykonywana regularnie, minimum jeden raz w roku, a częściej w przypadku wystąpienia okoliczności, które wymagają przyspieszonego dokonania kontroli diagnozy.

13. Kto ma prawo do przeprowadzenia analizy potrzeb po utworzeniu funduszu powierniczego / specjalnego funduszu powierniczego?

Po utworzeniu funduszu powierniczego / specjalnego funduszu powierniczego diagnoza potrzeb może być sporządzana przez: Fundatora (za życia Fundatora, jeżeli przewidział to w statucie) lub/oraz przez Zarządcę. Udział Beneficjenta w analizie potrzeb jest obowiązkowy.

14. Czy na przykład specjalista ds. rehabilitacji, terapeuta może uczestniczyć w analizie potrzeb?

Dopuszcza się dołączenie do kręgu osób odpowiedzialnych za przygotowanie analizy potrzeb Beneficjenta specjalisty ds. rehabilitacji, pracownika socjalnego lub terapeuty, na przykład z placówki, z której Beneficjent na co dzień korzysta. W procesie uczestniczyć może także kurator, opiekun prawny, a w przypadku likwidacji ubezwłasnowolnienia – osoby wspierające podejmowanie decyzji przez Beneficjenta. Osoby te jedynie wspierają Beneficjenta w analizie potrzeb – tłumaczą i wyjaśniają.

15. Kto decyduje o specyfice i charakterze przyjętego planu finansowego?

O specyfice i charakterze przyjętego planu finansowego i inwestycyjnego decydować może Fundator, Beneficjent samodzielnie lub w asyście Zarządcy i/lub asystenta prawnego i/lub pełnomocnika.

16. Czym charakteryzują się instrumenty finansowe niskiego ryzyka?

Są to usługi finansowe pozwalające na gromadzenie środków finansowych w bankach, na przykład na rachunkach bieżących i oszczędnościowych, lokatach terminowych i innych instrumentach lokacyjnych (na przykład bony skarbowe) zapewniających 100% gwarancji kapitału (bezpieczeństwo środków).

17. Czym charakteryzują się instrumenty finansowe średniego i wysokiego ryzyka?

Są to instrumenty dające szansę na wyższe stopy zwrotu (zysku) z inwestycji, jednakże niedające gwarancji odzyskania całości ulokowanego kapitału, na

przykład fundusze inwestycyjne akcji, zakup akcji notowanych na rynku publicznym, inwestycje alternatywne.

18. Czy i kto może zmienić wybraną przez Zarządcę strategię inwestycyjną, plan inwestycyjny?

W każdym dowolnym momencie można dokonać zmiany strategii inwestycyjnej w funduszu powierniczym / specjalnym funduszu powierniczym. Takich zmian dokonać mogą uczestnicy funduszu (patrz pyt. III.1) bądź też każda inna osoba mająca w tym interes prawny. Należy wziąć pod uwagę dłuższy czas oczekiwania na środki finansowe w przypadku wycofywania się z instrumentów o średnim i wysokim ryzyku (patrz pyt. V.17).

19. Czy pieniądze funduszu powierniczego / specjalnego funduszu powierniczego ulokowane w banku są bezpieczne?

Tak. Środki ulokowane w bankach i SKOK-ach są bezpieczne. Bezpieczeństwo środków pieniężnych zgromadzonych w bankach zapewnia Bankowy Fundusz Gwarancyjny do kwoty 100 000 euro. W sytuacji, gdy wartość aktywów funduszu zgromadzonych w bankach przewyższa tę kwotę, zasadne jest lokowanie środków w różnych bankach.

20. Co to są jednostki uczestnictwa?

Jednostka uczestnictwa to część majątku otwartego funduszu inwestycyjnego, którą można nabyć w ramach inwestycji. Jednostki te są wyceniane. Na takie jednostki są zamieniane środki finansowe wpłacane przez inwestora do funduszu inwestycyjnego. Wartość inwestycji w fundusz inwestycyjny jest wówczas obliczana jako iloczyn posiadanych jednostek uczestnictwa i aktualnej wartości tych jednostek.

21. Czy zakup jednostek uczestnictwa jest bezpieczny i podlega dziedziczeniu?

Zakup jednostek uczestnictwa wiąże się zwykle z poniesieniem określonych opłat manipulacyjnych. Cechą charakterystyczną jednostek uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych jest to, że są one niezbywalne, co oznacza, że nie można ich odsprzedać, odstąpić lub podarować, nawet w formie oficjalnej darowizny innej

osobie. Podlegają one natomiast dziedziczeniu. Można je ponadto umorzyć, to znaczy wycofać środki finansowe zaangażowane w fundusz inwestycyjny. Wszelkie prawa, ograniczenia, ryzyka i zasady zbywania i odkupywania jednostek uczestnictwa są opisywane przez fundusz inwestycyjny w prospekcie informacyjnym.

22. Jakie są inne możliwości inwestowania pieniędzy o średnim i wysokim ryzyku?

Średni oraz wysoki poziom ryzyka wiąże się z takimi inwestycjami jak na przykład: fundusze inwestycyjne akcji, metale, surowce, towary, akcje (lub inne instrumenty udziałowe) nienotowane na rynku publicznym, akcje notowane na rynku publicznym, inwestycje w zakup nieruchomości, inne inwestycje alternatywne (na przykład sztuka).

23. Jakie są konsekwencje inwestowania pieniędzy w instrumenty niskiego, średniego i wysokiego ryzyka?

W przypadku inwestycji w instrumenty niskiego ryzyka (na przykład lokaty, konta oszczędnościowe) mamy gwarancję wypłaty zainwestowanego kapitału w 100%. Inwestując środki finansowe w instrumenty średniego i wysokiego ryzyka, nie ma nigdy pewności zysku, a zainwestowany kapitał nie podlega gwarancji zwrotu w 100%.

24. Czy poza zarządzaniem majątkiem Zarządca może kontaktować się z bankiem w imieniu Beneficjenta?

Zarządca może kontaktować się z bankiem w imieniu Beneficjenta tylko w sytuacji, jeżeli posiada pełnomocnictwo bankowe (można je złożyć osobiście w placówce banku) lub notarialne do czynności bankowych. Patrz również pytanie II.22.

Rozdział 6. Archetypy – opisy istniejących osób i ich sytuacji życiowej po wprowadzeniu instrumentu Fundusze powiernicze

Jest wiele sposobów na zabezpieczenie przyszłości finansowej swoich dzieci. Można zadawać sobie pytanie, po co wprowadzać nowe rozwiązanie w postaci Funduszy powierniczych, skoro wśród aktualnie obowiązujących rozwiązań prawnych są takie jak:

- umowa darowizny,
- umowa dożywocia,
- testament z poleceniem.

Wskazane instytucje prawne nie zabezpieczają w pełni interesów tych osób z niepełnosprawnością, które nie są w stanie w pełni zarządzać posiadany majątkiem.

Przedstawiamy Kasię, Tomka, Anię i Andrzeja oraz Krzysztofa. Znajdą tutaj Państwo opis, jak wyglądałoby ich życie po wprowadzeniu proponowanego pakietu rozwiązań przygotowanych w szczególności na potrzeby rodzin osób z niepełnosprawnościami.

W rozdziale zostały zawarte przykłady konkretnych osób po to, aby lepiej zilustrować możliwe przypadki. Należy jednak pamiętać, że sytuacja każdej osoby i jej rodziny jest inna.

Kasia, lat 16

- Ma orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, przyczyna niepełnosprawności to upośledzenia narządu ruchu (05-R).
- Osiąga dobre wyniki w nauce, uzdolniona w kierunku przedmiotów ścisłych i rysunku, w przyszłości chce zostać architektką.

Sytuacja rodzinna

- Siostra mamy wraz z mężem są osobami zamożnymi.
- Postanowili utworzyć fundusz powierniczy (FP).

- Są fundatorami.

Ustalenia dotyczące planowanego funduszu

- FP – jako beneficjenta wskazano siostrzenicę.
- Cel ustanowienia – wsparcie w procesie edukacji i usamodzielniania się (6 miesięcy po zakończeniu edukacji).
- Beneficjent, zgodnie z wolą fundatorów, może określać hierarchie potrzeb, które w pierwszej kolejności mają być zaspokajane z FP i mieszczą się w celu FP.
- Fundusz jest odwoływalny.
- Mienie przekazane do FP – mieszkanie 3-pokojowe w dużym akademickim mieście.
- Sposób inwestowania – pasywny, wynajem mieszkania.
- Zarządcą jest adwokat, protektorem biegły rewident z wynagrodzeniami 1% od zysku.

Przykładowe rozwiązanie tymczasowe:

W obecnym stanie prawnym możliwe jest jedynie samodzielne wynajęcie mieszkania przez przyszłych fundatorów i darowanie otrzymanych z najmu pieniędzy na rzecz przyszłego beneficjenta – siostrzenicy. W tym wypadku zakładamy, że właściciele nie chcą wyzbyć się na stałe mieszkania i podarować go siostrzenicy, by sama wynajmowała to mieszkanie bądź je sprzedała.

Tomasz, lat 30

- Osoba ubezwłasnowolniona całkowicie.
- Ma orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy (umiarkowany stopień niepełnosprawności).
- Zakończony proces nauki. Tomasz ukończył szkołę specjalną przysposabiającą do pracy.

- Obecnie uczestnik ŚDS.

Sytuacja rodzinna

- Rodzice zgromadzili bardzo duży majątek, w tym dobrze prosperujące trzy osobne firmy.
- Matka nie żyje.
- Ojciec postanowił utworzyć specjalny fundusz powierniczy (SFP) w testamencie (rozporządzeniu na wypadek śmierci) z części majątku, pozostała część ma przypaść w równych częściach pozostałym dzieciom.

Ustalenia dotyczące planowanego funduszu

- SFP – jako beneficjenta wskazano syna Tomasza.
- Cel ustanowienia – wsparcie w procesie rehabilitacji i leczenia, wykorzystywanie nowatorskich form rehabilitacji i leczenia, umożliwienie synowi niezależnego życia, pokrycie wszelkich kosztów umożliwiających życie w wybranym przez syna miejscu, utrzymanie wysokiego standardu życia.
- Fundator nie przewidział udziału beneficjenta w określaniu hierarchii potrzeb. Ten obowiązek nałożono na protektora. Beneficjent zgodnie z wolą fundatora zgłasza potrzeby, a o kolejności ich realizacji decyduje protektor.
- Fundusz jest nieodwoływalny.
- Mienie przekazane do SFP – jedna firma oraz środki finansowe w wysokości 2 mln zł zgromadzone na lokatach bankowych.
- Sposób inwestowania – prowadzenie firmy jest niemożliwe, musi zostać sprzedana albo wdzierżawiona – wartość firmy 20 mln zł. Wszelkie środki finansowe mają być inwestowane tak, aby pomnażać kapitał, więc 50% ma być zainwestowanych agresywnie z wyższym poziomem ryzyka.
- Zarządcą jest osoba prawna działająca w zakresie usług finansowych. W statucie SFP określono, że zarządca ma obowiązek korzystać z usług asset managera. Przewidziano wynagrodzenie w wysokości 5% od wypracowanego

zysku. W charakterze protektora wskazano brata beneficjenta. Jako protektor osoby bliskiej, co do zasady nie może otrzymywać wynagrodzenia. Protektor osoby bliskiej nie może również ogłaszać (reklamować) swoich usług.

Przykładowe rozwiązanie tymczasowe:

W obecnym stanie prawnym jedną z możliwości jest dokonanie darowizny na rzecz syna bądź przekazanie części majątku temu synowi w testamencie. Jako że syn jest osobą ubezwłasnowolnioną, przekazanym majątkiem będzie zarządzał opiekun prawny.

Ania, lat 63, i Andrzej (syn Ani), lat 38

- Ania – osoba z pełną zdolnością do czynności prawnych. Rozpoznano u niej chorobę Alzheimera. Osoba czynna zawodowo, wykonująca wolny zawód.
- Andrzej – ma orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, przyczyna niepełnosprawności to choroby psychiczne (02-P). Ukończył liceum ogólnokształcące. Nauka przerwana ze względu na stan zdrowia na drugim roku studiów prawniczych. Obecnie pracownik zakładu aktywności zawodowej.

Sytuacja rodzinna

- Ania – ma środki pieniężne zgromadzone na rachunkach bankowych w wysokości 300 000 euro. Ponadto jest właścicielem nieruchomości (domu z działką). Na zakup domu zaciągnęła kredyt. Do spłaty pozostało 200 000 zł. Ania (fundator) postanawia utworzyć FP.
- Andrzej – utrzymuje się z renty socjalnej oraz wynagrodzenia za pracę.

Ustalenia dotyczące planowanego funduszu

- SFP – wskazano dwóch beneficjentów. Jako beneficjentów Ania (fundator) wskazuje siebie, jednakże dopiero po uzyskaniu przez siebie statusu beneficjenta SFP, oraz syna Andrzeja.

- Cel ustanowienia – zapewnienie wsparcia w procesie rehabilitacji i leczenia, a w miarę postępu choroby zagwarantowanie specjalistycznej opieki w obecnym miejscu zamieszkania. Na chwilę obecną powyższy zapis dotyczy syna Andrzeja. Po uzyskaniu przez Anię statusu beneficjenta SFP powyższe zapisy dotyczyć mają również jej osoby, jej potrzeb.
- Fundator w przypadku braku dochodów z SFP umożliwiającą realizację celu przewidział możliwość sprzedaży domu przy jednoczesnym obowiązku zakupu mieszkania w tej samej miejscowości dla beneficjentów funduszu.
- Fundusz jest odwoływalny. Fundator przewidział możliwości zmiany statutu SFP.
- Mienie przekazane do SFP – środki pieniężne zgromadzone na rachunkach bankowych w wysokości 300 000 euro oraz nieruchomości (dom z działką) obciążony kredytem w wysokości 200 000 zł. Wartość nieruchomości oszacowano na 650 000 zł.
- Sposób inwestowania – wynajem części nieruchomości (ewentualna sprzedaż wraz z obowiązkiem zakupu mieszkania dla beneficjenta/beneficjentów. Fundator zastrzegł, że będzie to wymagać zgody protektora). Środki finansowe w wysokości 90% mają być lokowane w instrumenty zapewniające 100% gwarancji kapitału a w 10% w instrumenty średniego i wysokiego ryzyka.
- Zarządca jest licencjonowanym doradcą podatkowym. Jako protektora wskazano zaprzyjaźnionego adwokata. Dla zarządcy ustalono stałe wynagrodzenie w wysokości 1000 zł miesięcznie. Nie przewidziano wynagrodzenia dla protektora.

Przykładowe rozwiązanie tymczasowe:

W obecnym stanie prawnym możliwe jest zawarcie przez Anię umowy dożywocia ze wskazaną osobą, która za przekazanie jej na własność działki z domem zobowiąże się do opiekowania się Anią i jej synem do ich śmierci. Zgromadzone

środki finansowe mogą być przekazane tej samej osobie z poleceniem opiekowania się Anią i jej synem do ich śmierci. Ania może również sporządzić testament, ustanawiając wskazaną osobę spadkobiercą z poleceniem opiekowania się Anią i jej synem. Jednocześnie należy dodać, iż wskazane polecenia nie czynią nikogo wierzycielem (patrz pytania: I.6 i 9).

Krzysztof, lat 25

- Osoba z pełną zdolnością do czynności prawnych.
- Obecnie nie ma aktualnego orzeczenia o stopniu niepełnosprawności. Termin ważności orzeczenia minął dwa miesiące temu. Było to orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, przyczyna niepełnosprawności to całościowe zaburzenia rozwojowe (12C).
- Krzysztof z uwagi na stan zdrowia i sposób funkcjonowania wymaga wsparcia w życiu codziennym oraz w zarządzaniu majątkiem.
- Krzysztof zakończył naukę w szkole średniej.
- Nigdy nie pracował.

Sytuacja rodzinna

- Krzysztof stracił rodziców w wypadku samochodowym.
- Nabył spadek w wysokości 1 mln zł.
- Nie ma żadnych innych dochodów.
- Krzysztof jest wspierany przez osoby z dalszej rodziny oraz nieformalną grupę osób (sąsiedzi, przyjaciele rodziny, współpracownicy rodziców, zaprzyjaźnieni wolontariusze).
- Osoby wspierające Krzysztofa o jego sytuacji zawiadomili ośrodek pomocy społecznej.
- Podjęto kroki w celu wsparcia Krzysztofa (beneficjenta) w uzyskaniu przez niego orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, renty socjalnej, renty rodzinnej i dodatku do renty rodzinnej z tytułu zupełnego sieroctwa.

- Pracownik socjalny z uwagi na potrzebę wsparcia beneficjenta w utworzeniu SFP w porozumieniu z beneficjentem po uzyskaniu orzeczenia o stopniu niepełnosprawności planuje złożyć wniosek do sądu opiekuńczego w celu utworzenia SFP, które nastąpi po dokładnym wysłuchaniu przez sąd beneficjenta. Majątek SFP stanowiłby spadek.
- Sąd w tym wypadku ma obowiązek czynić wszelkie starania, aby postanowienia w zakresie utworzenia SFP były zgodne z wolą beneficjenta wyrażoną przy wsparciu odpowiednich osób z otoczenia beneficjenta.

Ustalenia dotyczące planowanego Funduszu

- Po orzeczeniu sądu opiekuńczego ustanowiono SFP – wskazano jednego beneficjenta.
- Cel ustanowienia – wsparcie w procesie edukacji, utrzymania i poprawy stanu zdrowia oraz zapewnienie specjalistycznej opieki w obecnym miejscu zamieszkania. Cel został określony po dokładnym wysłuchaniu przez sąd beneficjenta przy wsparciu osób z bliskiego otoczenia beneficjenta, którzy pomogli mu określić, na co będą przeznaczane dochody z SFP.
- Fundusz jest odwoływalny.
- Mienie przekazane do SFP – środki zgromadzone na rachunkach bankowych (300 000 zł), nieruchomości, w której zamieszkuje obecnie beneficjent (600 000 zł), samochód osobowy (100 000 zł).
- Sposób inwestowania – bezpieczny, pozwalający pomnażać środki w dłuższej perspektywie. Środki finansowe zgromadzone na rachunkach bankowych mogą zostać ulokowane w wysokości 80% w instrumenty zapewniające 100% gwarancji kapitału, a w 20% w instrumenty średniego i wysokiego ryzyka.
- Zarządcą jest osoba z najbliższego otoczenia beneficjenta. Beneficjent ma prawo wskazać osobę na zarządcę, Sąd powinien uwzględnić decyzję beneficjenta w tym zakresie.
- Protektorem został adwokat spełniający warunki do uzyskania tego statusu.

Przykładowe rozwiązanie tymczasowe:

W obecnym stanie prawnym Krzysztof nie jest osobą ubezwłasnowolnioną i sam powinien przy wsparciu rodziny i znajomych zarządzać swoim majątkiem, który otrzymał w spadku. Jeżeli stan zdrowia nie pozwala na samodzielne zarządzanie majątkiem, często rodzina występuje o ubezwłasnowolnienie przez sąd członka rodziny – w tym wypadku Krzysztofa. Po uprawomocnieniu się orzeczenia w przedmiocie ubezwłasnowolnienia sąd opiekuńczy ustanawia opiekuna prawnego (całkowite ubezwłasnowolnienie) lub kuratora (częściowe ubezwłasnowolnienie), który będzie zarządzać majątkiem Krzysztofa. Warto dodać, iż kurator osoby ubezwłasnowolnionej częściowo jest powołany do zarządu jej majątkiem tylko wtedy, gdy sąd opiekuńczy tak postanowi.

Rozdział 7. Podsumowanie

Zastanawiasz się, co możesz zrobić już dzisiaj, zanim w polskiej rzeczywistości prawnej pojawi się instrument o charakterze funduszy powierniczych? Wbrew pozorom możesz zrobić bardzo dużo. Oto przykładowy schemat działania „krok po kroku”:

1. Oceń potrzeby swojego dziecka, oszacuj koszt ich zaspokajania.
2. Ustal hierarchię tych potrzeb, zaczynając od najważniejszych.
3. Dokonaj spisu swojego majątku i oszacuj jego wartość.
4. Dokonaj analizy dochodów i wydatków swojego dziecka. Podaj aktualne źródła utrzymania Twojego dziecka oraz przeanalizuj prawdopodobne inne możliwości pozyskania środków na jego utrzymanie (renta, możliwość pracy zarobkowej, itp.).
5. Spisz osoby/instytucje, które będą wspierać Twoje dziecko, gdy Ciebie zabraknie. Porozmawiaj z tymi osobami, aby mieć taką pewność.
6. Ustal, która z obecnych możliwości zabezpieczenia Twojego dziecka na przyszłość będzie dla niego najlepsza. Skonsultuj się w tej sprawie z osobami/instytucjami, które będą wspierać Twoje dziecko w przyszłości, oraz z prawnikiem.
7. Wybierz jedną z możliwych obecnie form zabezpieczenia przyszłości Twojego dziecka i udaj się do notariusza, by podpisać stosowne dokumenty. Przykładowo: umowa darowizny, umowa dożywocia, testament z poleceniem (patrz rozdział II pytania numer 3, 8, 10).
8. Pamiętaj, aby po podpisaniu dokumentów u notariusza zgłosić dokonanie tej czynności w Urzędzie Skarbowym i Wydziale Wieczystoksięgowym właściwego sądu.

Wyżej przedstawiony przykładowy schemat działania związany jest z obecnym porządkiem prawnym i możliwościami zabezpieczenia przyszłości Twojego dziecka. W przyszłości proponujemy wprowadzenie do porządku prawnego nowej instytucji prawnej w postaci Funduszy powierniczych. Będziesz mógł wtedy

wybierać pomiędzy już dziś funkcjonującymi rozwiązaniami a tą nową instytucją prawną, jaką będą Fundusze powiernicze. W przypadku gdy zdecydujesz się skorzystać z nowego instrumentu prawnego (stworzenia funduszu powierniczego), proponujemy podjęcie następujących działań:

1. Oceń potrzeby swojego dziecka, oszacuj koszt ich zaspokajania oraz oszacuj swój majątek pod kątem tego, czy stać Cię na utworzenie funduszu powierniczego, który będzie zaspokajał potrzeby Twojego dziecka.
2. Skontaktuj się z prawnikiem, który wyjaśni, jak będzie działał fundusz powierniczy oraz jakie czynności trzeba przeprowadzić, by doprowadzić do powstania Funduszu.
3. Porozmawiaj z przyszłym beneficjentem oraz kandydatami na zarządcę i protektora funduszu. Uzyskaj od nich zgody na powołanie do pełnienia funkcji zarządcy i protektora funduszu.
4. Skontaktuj się z notariuszem celem sporządzenia w formie aktu notarialnego statutu funduszu, który będzie określał zasady funkcjonowania funduszu.
5. Doprowadź do zarejestrowania przez zarządcę funduszu w Krajowym Rejestrze Sądowym, aby mógł rozpocząć swoją działalność.

